

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З ІНФОРМАТИКИ У 5–6 КЛАСАХ

Гречух Олег Васильович

магістрант спеціальності 014.09 Середня освіта (Інформатика),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
grechuholeh@gmail.com

Скасків Ганна Михайлівна

асистент кафедри інформатики та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
skaskiv@fizmat.tnpu.edu.ua

У новій українській школі відбуваються суттєві зміни в загальних взаємовідносинах між учасниками освітнього процесу, які суттєво впливають на створення нових умов навчання, зокрема на модернізацію змісту, методів і засобів контролю й оцінювання результатів навчання. Новий вступ до нормативного визначення прав інтелектуальної власності спонукає відійти від авторитаризму, а замість того звернутися до педагогіки співпраці, в якій учень є не лише активним учасником, а й бере на себе часткову відповідальність за своє навчання.

Освітня діяльність і зокрема її складова – моніторинг та оцінка – таким чином, стає багатосторонньою, оскільки в ній беруть участь як вчителі, так і учні. Контроль і оцінювання в умовах більш компетентнісного підходу спрямовані на з'ясування реального рівня навчальних досягнень, які мають комплексне вираження і, отже, є різноманітними об'єктами оцінювання.

Проблема оцінювання навчальних досягнень учнів розглядається у дослідженнях Л. Боброва, С. Калаур, Г. Лісьєва, Н. Солянкіної та ін. Питання сутності діагностичних умінь вивчались дослідниками А. Марковою, В. Кочуровим, М. Кудайкуловим, Н. Кучугуровою, А. Реаном та ін. Окрім того, проблеми діагностики різних аспектів і компонент навчально-виховного процесу розглядаються у дослідженнях К. Інгенкампа, В. Кальней, О. Кочетова, О. Коберника, К. Коваль, Ю. Конаржевського, О. Майорова, Н. Островерхової, В. Симонова, М. Сунцова, С. Хохлова, В. Урусського, С. Шишова [2].

Незважаючи на наукові дослідження, проблема оцінювання успішності учнів на уроках інформатики ще не була предметом цілеспрямованого дослідження з боку науковців. Окремі аспекти цієї проблеми в дидактичній і методичній літературі залишаються маловисвітленими.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці методики діагностування (контролю та оцінювання) навчальних досягнень учнів 5–6 класів на уроках інформатики.

Компетентнісна освіта фокусується на практичних досягненнях, особистому досвіді діяльності, формуванні ставлення, що веде до фундаментальних змін в освітній організації, метою якої є формування конкретних цінностей, а також знань і вмінь, необхідних у житті. У цьому контексті також розробляються підходи до оцінки ефектів освітньої діяльності здобувачів освіти як складової освітнього процесу. Оцінка має ґрунтуватися на позитивному принципі, який в основному базується на рівні успішності учнів [3, с. 36].

Результати навчальної діяльності учнів на всіх етапах освітнього процесу не можна обмежувати знаннями, уміннями та навичками. Метою навчання має бути розвиток навичок як загальної здатності, заснованої на знаннях, досвіді та цінностях особистості.

Аналіз педагогічної літератури дав нам змогу визначити сутність та структуру понять «діагностування», «контроль», «перевірка», «оцінювання», «облік». Зокрема, встановлено, що термін «діагностування» означає пояснення умов і обставин, за яких відбувається процес навчання; чітко визначаються причини, які сприяють або перешкоджають досягненню запланованих результатів. Крім класичних компонентів: контролю, перевірки, оцінювання знань і вмінь, діагностика включає також аналіз цих компонентів, а також виявлення динаміки, тенденцій і прогноз подальшого розвитку ефектів навчальної діяльності [1, с. 86].

Найважливішим структурним елементом діагностичного процесу є контроль, який, відповідно, полягає у спостереженні, оцінюванні та фіксації результатів навчання учнів. Основними принципами діагностики та контролю результатів навчання учнів є: плановість і систематичність, спрощеність і доступність, економічність і раціональність, відкритість і об'єктивність, справедливість і принциповість, індивідуальність і різноманітність, змістовність і зв'язність. Основні функції: дидактична, виховна, розвиваюча, стимулююча, діагностична, управлінська [4, с. 120].

Понятійно-категоріальний апарат контролю навчальної діяльності включає процесуальні терміни (перевірка, вимірювання, оцінювання, виявлення, діагностика, облік), змістово-функціональні терміни (зміст, види, методи, форми, правила контролю); ефективні поняття (оцінка успішності, рівень, обсяг, якість знань, критерії оцінювання, система оцінювання, шкала оцінювання, оціночне судження).

Педагогічне оцінювання – прикладна наукова теорія, сформована на стику педагогіки, психології, теорії вимірювання, статистики, математики, логіки та філософії. Крім того, педагогічне оцінювання можна розглядати як процес практичної навчальної діяльності, спрямований на отримання оцінки поточного та кінцевого рівня поточної і підсумкової підготовленості учнів [3].

Оцінювання якості навчання сприймається як активний, систематичний, але водночас нерегулярний процес. Оцінка виражена в умовних знаках (балах) і в оцінці вчителя – ступінь засвоєння учнями знань, умінь і навичок за шкільними програмами.

Під час оцінювання та контролю навчальної діяльності учня вчитель повинен дотримуватись дидактичних вимог, застосовувати різноманітні форми оцінювання, пам'ятати про вплив оцінювання навчальної діяльності на емоційний стан учня. Багаторівнева шкала оцінювання також вимагає більш вмілого використання, а також навчання учнів детальному оцінюванню, взаємоперевірці та самооцінці власної діяльності [2, с. 7].

Тому в умовах впровадження компетентнісної освіти, контроль і оцінювання мають стати ефективним механізмом, який забезпечить розвиток конкретного учня, виведе його особистісні якості на найвищий можливий рівень і допоможе учневі зрозуміти свої успіхи. Реалізація формульованого підходу до оцінювання надасть

інформацію про реальний стан навчальних досягнень учня, дозволить своєчасно реагувати на освітні проблеми та приймати педагогічні рішення щодо їх покращення. У зв'язку з цим подальшого розроблення з боку науковців потребує сучасній інструментарій для здійснення формувального контролю й оцінювання учнів у системі загальної середньої освіти.

Поступове вдосконалення загальної середньої освіти має на меті переорієнтувати процес навчання на розвиток особистості учня, навчити його самостійно здобувати нові знання та сформувати функціональні, мотиваційні та соціальні навички. У цьому контексті також розробляються підходи до оцінювання результатів навчання учнів в рамках освітнього процесу. Оцінювання має ґрунтуватися на позитивному принципі, що базується насамперед на рівні досягнень учня, а не на рівні його неуспішності.

Визначення рівня навчальних досягнень учнів має особливе значення, оскільки освітня діяльність у кінцевому підсумку має забезпечити людину не лише сукупністю знань, умінь і навичок, а й її компетенції як загальні здібності, що ґрунтуються на знаннях, досвіді, цінностях, вміннях, набуті знання через освіту. Поняття компетентності не може бути зведене лише до знань і здібностей, воно належить до сфери комплексних здібностей і характеристик особистості. Компетентнісний підхід до навчання полягає в умінні використовувати знання для розв'язування проблем, що виникають у різноманітних життєвих ситуаціях.

Слід зазначити, що в процесі навчання, особливо під час оцінювання, важлива доброзичливість вчителя у ставленні до учнів, який поєднує вимоги з індивідуальним підходом, нормативний метод оцінювання з індивідуальним підходом. Тобто необхідно порівнювати виявлені досягнення учня не тільки з нормою, а й з його попередніми навчальними досягненнями. Тому необхідні контроль та оцінка. Адже від особистості вчителя, його ставлення до теми, учнів, стилю спілкування з ними та вміння створити емоційно-позитивну атмосферу в класі під час оцінювання знань учнів залежить емоційне переживання учнів.

При оцінюванні навчальних досягнень школярів на уроках інформатики необхідно враховувати: характеристики відповідей учнів: правильність, повнота, логічність, раціональність, точність; якість знань: важливість, глибина, гнучкість, дієвість, систематичність, узагальненість, міцність; рівень сформованості загальних навчальних та предметних умінь і навичок; рівень володіння розумовими операціями: уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо; досвід творчої діяльності (вміння визначати та долати проблеми, формулювати гіпотези); самостійність оцінних суджень.

Список використаних джерел

1. Андрущук А. О. Рейтингова технологія оцінки знань в навчально-виховному закладі. *Педагогіка і психологія*. 2013. № 3. С. 86.
2. Віснут Дж. Удосконалення навичок шкільних учителів в оцінюванні: освіта, розвиток та підтримка. *Післядипломна освіта в Україні*. 2017. № 1. С. 7–10.
3. Граненко Н. Точність і валідність змісту оцінних шкал. *Післядипломна освіта в Україні*. 2016. № 1. С. 36–39.
4. Литвиненко В. Оцінювання знань учнів у чотирьох основних вимірах педагогічної дії. *Педагогіка і психологія: вісник АПН України*. 2018. № 4. С. 120–126.